ΠΗΓΗ 3η

Στο πλαίσιο των γενικών πολιτειακών συντεταγμένων που συγκροτούσαν την οργάνωση της πολιτείας, τις οποίες προσπάθησε να αναδιοργανώνει ο Τρικούπης πρέπει να ερμηνευθούν οι προσπάθειες του Χ. Τρικούπη για την αναδιάρθρωση της κρατικής μηχανής και για τη δημιουργία ενός σύγχρονου δημοσιοϋπαλληλικού σώματος που να λειτουργεί άρτια. Πραγματικά, σε όλο το διάστημα του 19ου αιώνα η κρατική μηχανή, υπερτροφικά στελεχωμένη, δεν μπορούσε να είναι μηχανισμός ασκήσεως κρατικής πολιτικής. Οι δημόσιοι υπάλληλοι, σε όλα τα επίπεδα, εξαρτιόταν άμεσα από την πολιτική εξουσία, όντας ταυτόχρονα και οι αναγκαίοι παράγοντες των πολιτικών κυκλωμάτων και φατριών: η έλλειψη μονιμότητας και η συνακόλουθη επαγγελματική και οικονομική τους ανασφάλεια τους καθιστούσε όργανα των πολιτικών τους προστατών. Έτσι, οι κρατικές αρμοδιότητες που ασκούσαν, και που μόνο τυπικά οροθετούνταν από τη σύννομη λειτουργικότητά τους, χρησιμοποιούνταν κατά κύριο λόγο για την προώθηση των πολιτικών και κυρίως των εκλογικών συμφερόντων των προστατών τους, εμπεδώνοντας τις συγκροτημένες πολιτικο-κομματικές φατρίες.

Έτσι ένα από τα πρώτιστα μελήματα του Χ. Τρικούπη ήταν η σχετική τουλάχιστον αποσύνδεση του δημοσίου υπαλλήλου από τους πολιτικούς του προστάτες, με σκοπό την αποδιάρθρωση των μόνιμων φατριών που δομούνταν ανάμεσα στους φορείς του κρατικού μηχανισμού και στους βουλευτές, με άλλα λόγια το σπάσιμο του πλέγματος «πατρώνων – πελατών». Και για να επιτευχθεί αυτό έπρεπε να κτυπηθεί η βουλευτοκρατία στο πιο καίριο σημείο της, να σπάσει το λειτουργικό πλέγμα που ένωνε τους βουλευτές με τους εν ενεργεία ή επίδοξους πελάτες τους. Το πλέγμα αυτό έπρεπε να κτυπηθεί και από τις δύο πλευρές, να σπάσουν και οι δύο συνιστώσες του. Δηλαδή, από τη μια να μειωθεί η εξάρτηση του βουλευτή από τον ψηφοφόρο, εξάρτηση που οδηγούσε στη μόνιμη εκ των άνω δόμηση των κομματικών πλεγμάτων που επανδρώνονταν με τους υπαλλήλους, και από την άλλη να σπάσει η εξάρτηση του υπαλλήλου από το βουλευτή, εξάρτηση που εξανάγκαζε τους υπαλλήλους να συρρέουν στα κομματικά πλέγματα για να επιβιώσουν.

Στο πλαίσιο του πολυπλοκάμου μηχανισμού, οι δημόσιοι υπάλληλοι εκβιάζονταν να εκβιάζουν, πιέζονταν να πιέζουν, εξαναγκάζονταν να εξαναγκάζουν. Ολόκληρο το πελατειακό σύστημα στηριζόταν στην πλήρη αδυναμία των φορέων του κρατικού μηχανισμού να αντιτάξει την παραμικρή αντίσταση στις επιταγές των προστατών και πατρώνων του.

Η έλλειψη μονιμότητας των υπαλλήλων –με την εξαίρεση των δικαστών και των στρατιωτικών- δεν είναι παρά το θεσμολογικό πλαίσιο της ολοκληρωματικής εξαρτήσεως όλων των δημόσιων φορέων από την

κυβέρνηση και τους βουλευτές που διαμοιράζονταν την εξουσία. Οποιοσδήποτε δημόσιος υπάλληλος ήταν δυνατό να απολυθεί οποτεδήποτε χωρίς καμιά δικαιολογία, με απλή απόφαση του υπουργού, πράγμα που ισοδυναμούσε με καταδίκη σε σίγουρη ανεργία δεδομένης της ανυπαρξίας άλλων συγκροτημένων εργοδοτικών μηχανισμών. Παράλληλα, οι μεταθέσεις ήταν καθημερινές, κυρίως προκειμένου για τους στρατιωτικούς και τους δικαστικούς που ήταν οι μόνοι που δεν μπορούσαν να απολυθούν. Και όπως τα έξοδα δεν πληρώνονταν προκαταβολικά, οι μετατιθέμενοι υπάλληλοι εξαναγκάζονταν να προσφύγουν στους τοκογλύφους υποθηκεύοντας τους μέλλοντες μισθούς τους.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΔ΄, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1977, σελ. 42-46